

PROGRAM, INNHOLD, BESKRIVELSE AV SYMPOSIER

NORSK
PSYKOLOG
FORENING

PSYKOLOGIKONGRESSEN

2021

*Utenforskap og
diskriminering*

INNHold

Velkommen til Psykologikongressen 2021	3
PROGRAM	4
Torsdag 9. september 2021	4
Fredag 10. september 2021	5
Plenumsforedrag – sammendrag	6
Sensorimotor Psychotherapy in Context: Sociocultural Perspectives	6
Recovery: from stigma to human rights and citizenship	6
Norges utfordringer med diskriminering og rettigheter for mennesker med psykososial funksjonsnedsettelse	7
Lovisenbergmodellen for tvangsreduksjon	8
«Når virkeligheten ikke stemmer» – om arbeid i felt med traumatiserte barn i ustabile betingelser	8
Behandling tilpasset pasienten – eller omvendt?	9
Diagnose fattig – om å ha et levekårsperspektiv i møte med ungdom med alvorlig atferdsproblematikk	9
Hvordan skader rasisme og diskriminering den enkelte? Rapport fra en klinikers hverdag	10
Symposium – sammendrag	11
Symposium 1A: Torturert og rehabilitert? Erfaringer og mulige tilnærminger i psykologisk arbeid med mennesker som har vært utsatt for tortur	11
Symposium 1B: «De skjønner ikke hva vi snakker om». Om å bli sett, hørt og tatt på alvor	12
Symposium 1C: Frihetsberøvelse og bruk av tvang overfor mennesker i utsatte situasjoner	13
Symposium 1D: Kjønnsmangfold og kjønnsinkongruens i terapirommet	14
Symposium 1E: Jobbfokusert behandling av psykiske lidelser: Hva, hvordan & hvorfor?	14
Symposium 2A: «Åpen dør policy» i akutt psykisk helsevern – prinsipper og praksis fra Lovisenberg	15
Symposium 2B: Hvordan få til gode tolkete samtaler? Utfordringer og dilemmaer i terapeutiske samtaler	16
Symposium 2C: Fagetiske problemstillinger	16
Symposium 2D: My favourite mistake – om rasisme i og utenfor terapirommet	17
Symposium 2E: H-WORK: Intervensjoner for å fremme mental helse på flere nivåer i organisasjonen – fra behovsanalyse til konkrete tiltak	18

Utenforskap og diskriminering

Oss og dem. De som er innenfor og de som er utenfor. Dette er begrepspar som burde være kjente for enhver med interesse for psykologi. Hvordan vi deler opp omverdenen i grupper, hvilke konsekvenser det har for våre handlinger og ikke minst hvilke konsekvenser det har for de som blir definert inn i en gruppe.

Faget har en tidvis vond historie i form av å bidra til ekskludering og umyndiggjøring gjennom teori og praksis. Psykologifagets rolle under apartheid i Sør-Afrika. Homoseksualitet beskrevet som psykisk lidelse. Pasienter utsatt for uriktig og uhensiktsmessig bruk av tvang.

Oppgjørene med denne fortiden har vært krevende, men veldig nødvendige fremskritt for samfunnet og faget. Det har bidratt til en større forståelse for at perspektiver på kultur, makt og sosial ulikhet er nødvendige i forvaltningen av faget. Heldigvis har også psykologer vært en aktiv del av å kjempe frem rettigheter for utsatte grupper og individer, menneskerettighetene er

nå en selvfølgelig del av foreningens prinsipp-program. Men vi kan absolutt ikke si at vi er i mål.

Diskriminering forekommer fortsatt basert på gruppetilhørighet eller individuelle forskjeller og bør være et sentralt anliggende for psykologi, både i forskning og praksis.

På årets kongress presenterer vi ulike perspektiver på diskriminering. Hvilke hindre har vi for kultursensitiv terapi? Hvordan motvirker vi stigma? Hvordan øker vi brukermedvirkning og reduserer tvang? Hvilke faktorer fører til utenforskap og diskriminering? Og ikke minst, hvordan kan vi gi hjelp til og bedre den psykiske helsen til grupper og individer utsatt for diskriminering.

Vi har hentet inn spennende foredragsholdere som kan belyse disse temaene og forhåpentligvis ytterligere styrke vår innsats mot urettmessig forskjellsbehandling.

Velkommen til Psykologikongressen 2021!

Håkon Kongsrud Skard, president i Norsk psykologforening

PROGRAM

PSYKOLOGIKONGRESSEN 2021 – UTENFORSKAP OG DISKRIMINERING
9.– 10. SEPTEMBER 2021, OSLO KONGRESSENTER

TORSDAG 9. SEPTEMBER 2021

KI 0800 – 0930	Registrering og kaffe
KI 0930 – 1000	Velkommen ved Håkon Kongsrud Skard, president i Norsk psykologforening Kulturinnslag
KI 1000 – 1030	Åpningsforedrag
KI 1030 – 1050	Kaffepause og postere
KI 1050 – 1200	Panel samtale: Utsatte grupper, rettigheter og psykologisk behandling (ledes av Nora Sveaass) Moa Nyamwathi Lønning, Røde kors (om rehabilitering av torturerte) Reidar Schei Jessen, UiO (kjønns mangfold og kjønnsinkongruens) Snefrid Møllersen, Finnmarkssykehuset (samisk urfolk – utenforskap og usynliggjøring) Jannicke Godø, Sivilombudsmannen (tvang/skjerming/tvangsmedisinering) Shanti Sachane, Forening for interkulturell psykologi (om rasisme i og utenfor terapirommet)
KI 1200 – 1300	Lunsj
KI 1300 – 1320	Plenumsforedrag ved Guri Hestflått Gabrielsen, Likestillings- og diskrimineringsombudet: Norges utfordringer med diskriminering og rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne
KI 1320 – 1340	Plenumsforedrag ved Nikolaj Kunøe, Lovisenberg: Lovisenbergmodellen for tvangsreduksjon
KI 1340 – 1410	Plenumsforedrag ved Katrin Glatz Brubakk, NTNU: «Når virkeligheten ikke stemmer» – om arbeid i felt med traumatiserte barn i ustabile betingelser
KI 1410 – 1430	Kaffepause
KI 1430 – 1530	Symposium – parallelle sesjoner
KI 1530 – 1645	Plenumsforedrag ved Pat Ogden, Sensorimotor Psychotherapy Institute (video): Sensorimotor Psychotherapy in Context: Sociocultural Perspectives
KI 1645 – 1705	Kaffepause
KI 1705 – 1740	Årets doktorgrad
KI 1740 – 1800	Prisutdeling Åse Gruda Skards pris for popularisering av psykologisk kunnskap Mottagelse

FREDAG 10. SEPTEMBER 2021

KI 0900 – 1030	Plenumsforedrag ved Mike Slade, University of Nottingham (video): Recovery: from stigma to human rights and citizenship Marte Ylitalo, Jæren Recovery College: Recoveryprosesser, sett fra brukernes side
KI 1030 – 1050	Kaffepause og postere
KI 1050 – 1110	Plenumsforedrag ved Leif Edward Ottesen Kennair, NTNU: Sex, Covid og singelliv
KI 1115 – 1205	Plenumsforedrag ved Elisabeth Myrstad, privatpraksis: Behandling tilpasset pasienten, eller omvendt?
KI 1205 – 1300	Lunsj
KI 1300 – 1400	Symposium – parallelle sesjoner
KI 1415 – 1500	Plenumsforedrag ved Ingvild Stjernen Tisløv, Bufetat og Karim Lekhal, TFCO Sandvika: Diagnose fattig - om å ha et levekårsperspektiv i møte med ungdom med alvorlig atferdsproblematikk.
KI 1500 – 1530	Plenumsforedrag ved Karl Eldar Evang, privatpraksis: Alvorlige traumer i forbindelse med diskriminering/rasisme
KI 1530	Avslutning

PLENUMSFOREDRAK – SAMMENDRAG PROGRAM

Sensorimotor Psychotherapy in Context: Sociocultural Perspectives

PAT OGDEN, PHD

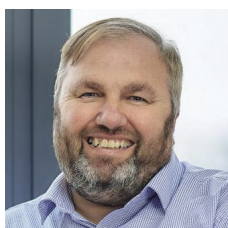
The impact of mainstream values ideologies on psychology remains relatively under-examined both clinically and theoretically. Sensorimotor Psychotherapy theory and practice, like most contemporary psychotherapeutic methodologies, implicitly contains the values and bias of white European culture. This keynote will introduce the impact of such Western perspectives on psychotherapy, and brings awareness to the influence of culture, racism, and biases toward those we perceive to be unlike ourselves. The impact of identity and social locations on how we experience and interpret other people's movements and postures will be discussed. Foundational attitudes and actions for the socioculturally-attuned sensorimotor psychotherapist will be outlined. Other topics include implicit and explicit bias and microaggressions and their impact in the psychotherapeutic process; pitfalls that therapists might encounter when working with clients from different socio-cultural backgrounds; therapeutic options and strategies to support culturally sensitive interventions.

Om foredragsholder

Pat Ogden, PhD, (she/her), is a pioneer in somatic psychology, the creator of the Sensorimotor Psychotherapy method, and founder of the Sensorimotor Psychotherapy Institute (sensorimotor.org). Dr. Ogden is co-founder of the Hakomi Institute, past faculty of Naropa University, a clinician, consultant, international lecturer and groundbreaking author in somatic psychology. Her upcoming book, «Pocketguide to Sensorimotor in Context» will be out this summer. Her current interests include couple therapy, child and family therapy, social justice, diversity, inclusion, consciousness, and the philosophical/spiritual principles that underlie her work.

Recovery: from stigma to human rights and citizenship

PROFESSOR MIKE SLADE

The talk will integrate international research in three overlapping areas: human rights, recovery and peer support work. Global concerns about mental health systems will be outlined, identifying key challenges relating to stigma and citizenship. The relationship between human rights and mental health recovery will be outlined.

Three innovations will then be described. First, the WHO QualityRights toolkit provides an approach to monitoring implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which has been widely signed up to at nation level (e.g. ratified by Norway in 2013) but not fully implemented. Second, the REFOCUS Intervention has been developed in the UK and extended as the PULSAR-REFOCUS Intervention in Australia and is now in widespread use as a practical intervention for workers to improve how they support recovery of consumers. The empirical evidence underpinning REFOCUS will be reviewed, and resources supporting its use ([available free from researchintorecovery.com/refocus](http://availablefreefromresearchintorecovery.com/refocus)) will be identified. Finally, the UPSIDES study of peer support work will be outlined, describing new evidence on implementation influences and modifications to the peer support worker role in different cultures and contexts.

Overall, the argument will be made that recovery-oriented societal transformation is needed to address discrimination and to fully support people and societies to live as well as possible, and that ensuring access to recovery-supporting initiatives such as REFOCUS and peer support work is a central component of this transformation.

Om foredragsholder

Mike is Professor of Mental Health Recovery and Social Inclusion at University of Nottingham. His main research interests are recovery-focused and outcome-focused mental health services, including Recovery Colleges, lived experience narratives, citizenship, wellbeing, needs assessment and developing measures, e.g. INSPIRE, Camberwell Assessment of Need, Threshold Assessment Grid. He has written over 300 academic articles and published 15 books, including *Personal Recovery and Mental Illness* (2009), *Partnering for Recovery in Mental Health* (2014), *Positive Psychotherapy for Psychosis* (2017), *Wellbeing, Recovery and Mental Health* (2017) and *Camberwell Assessment of Need, 2nd edition* (2020). His 15 free booklets include *Making Recovery a Reality* (2008), *REFOCUS: Promoting recovery in community mental health services, 2nd edition* (2011), *100 Ways to Support Recovery, 2nd edition* (2013), *The empirical evidence about recovery* (2015) and *The Business Case for Recovery* (2017), all downloadable at researchintorecovery.com.

Norges utfordringer med diskriminering og rettigheter for mennesker med psykososial funksjonsnedsettelse

GURI HESTFLÅTT GABRIELSEN

Guri H. Gabrielsen, jurist og fagdirektør ved Likestillings- og diskrimineringsombudet vil fokusere på hvilket vern personer med psykososiale funksjonsnedsettelse har mot diskriminering på ulike samfunnsarenaer. Hensikten er å klargjøre hva diskriminering er i rettslig forstand, og med dette vise i hvilke tilfeller norsk lov og Norges menneskerettsforpliktelser kan være egnede verktøy for å styrke likestillingen og fremme autonomi og selvbestemmelse

for personer med psykiske plager.

Hun vil ta utgangspunkt i likestillings- og diskrimineringsloven fra 2017 og FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Deretter vil hun vise hvordan dette regelverket kan brukes, med utgangspunkt i praksis fra likestillings- og diskrimineringsombudet, diskrimineringsnemnda, norske domstoler, Den europeiske menneskerettsdomstol og CRPD-komiteen. Hun vil særlig fokusere på den menneskerettslige utviklingen som viser økt vektlegging av at personer med psykososiale funksjonsnedsettelse er en særlig utsatt gruppe, og at kravene som stilles til stater i Europa for å sikre rettsikkerhet for denne gruppen er i ferd med å bli skjerpet.»

Om foredragsholder

Guri H Gabrielsen er fagdirektør ved likestillings- og diskrimineringsombudet. Hun er utdannet jurist og har en mastergrad i menneskerettigheter fra LSE. Hun har også jobbet ved seksjon for menneskerettigheter og demokrati i Utenriksdepartementet, og var norsk delegasjonsleder under FN-forhandlinger under forhandlingene som ledet fram FN-konvensjonen om rettigheter til personer med funksjonshemming (CRPD).

Lovisenbergmodellen for tvangsreduksjon

NIKOLAJ KUNØE

Hvordan kan helsetjenesten oppnå målsettingene om å bruke mindre tvang? Lovisenbergmodellen er en praksisbasert modell for å forebygge eller redusere unødig tvangsbruk i akutt psykisk helsevern.

Denne presentasjonen gir en kort oversikt over modellen, med praktiske eksempler fra Lovisenberg på endringer som er innført. I modellen identifiserer ansatte, brukere og ledere potensialet for forbedring, bidrar til å utvikle endringer i praksis (innovasjon), og kommer frem til måter å gjennomføre (implementere) og evaluere dem på.

Etter innføring sørger ansatte og ledere sammen for at endringen opprettholdes tross utskifting av ansatte, budsjetterunder, og nye oppgaver eller oppdrag. Det mest kjente av prosjektene resulterte i 85% reduksjon i bruken av mekaniske tvangsmidler (beltelegging) i akuttmottaket i 2015. Lovisenbergmodellen er et resultat av tydelig lederprioritering av tvangsreduksjon og fremheving av viktigheten av involvering av ansatte og brukere for å få til endringer.

Om foredragsholder

Nikolaj Kunøe er forsker og psykologspesialist med bakgrunn fra rus og avhengighetspsykologi. Han er i dag prosjektleder for Lovisenberg åpen dør-policy – en modell for recoveryorienterte tjenester i akutt psykisk helsevern.

«Når virkeligheten ikke stemmer» – om arbeid i felt med traumatiserte barn i ustabile betingelser

KATRIN GLATZ BRUBAKK, spesialist i barne- og ungdomspsykologi

I dagens multikulturelle verden vil ingen kliniker kunne unngå å komme i kontakt med flyktninger på en eller annen måte. Passer det vi har lest og lært for arbeid med denne gruppen? Hva har de med i bagasje, n og er det noe av måten man jobber i felt som kan være nyttig i møtet med flyktninger her hjemme? Foredraget vil presentere hva som møter en når man jobber i ustabile betingelser, drøfte psykologrollen når alt er annerledes enn det man tror man

vet og reflektere over hvordan vi kan trekke lærdom av dette i møte med traumatiserte flyktninger her hjemme.

Om foredragsholder

Katrin Glatz Brubakk er spesialist i barne- og ungdomspsykologi og feltarbeider for Leger Uten Grenser. Gjennom mange oppdrag både i Hellas og i Egypt har hun jobbet med svært traumatiserte barn i ustabile betingelser. Når hun ikke er i felt, er hun universitetslektor ved embetsstudiet ved NTNU, Trondheim. Hun er også medlem av Psykologforeningens menneskerettighetsutvalg.

Behandling tilpasset pasienten – eller omvendt?

ELISABETH MYRSTAD, SPESIALIST I KLINISK PSYKOLOGI

De siste årene har det vært økt oppmerksomhet på kortvarige og effektive behandlingsforløp, hovedsakelig i poliklinisk praksis. Kognitive og meta-kognitive metoder regnes ofte for å være mest virksomme, i alle fall for noen pasientgrupper. Samtidig finnes det flere grupper av pasienter som ikke nås med disse metodene og som metodene heller ikke er virksomme for, hvis vi forsøker å bruke dem. Dette er pasienter som ofte da ikke får videre behandling med de følger det har for deres funksjonsevne og livskvalitet.

Jeg vil snakke om disse pasientene; de som trenger at vi utvikler og tar i bruk andre metoder enn standard behandling. Det kan være ungdom som det er vanskelig å oppnå verbal dialog med, det handler om pasienter med tidlige traumer og tilknytningsproblematikk og pasienter med utfordrende personlighetsproblematikk. Jeg vil snakke om alternative metodiske tilnærminger, utfordringer på pasient-behandlerrelasjonen og om etiske dilemma i tilknytning til slikt arbeid.

Om foredragsholder

Elisabeth Myrstad, Embetseksamen i psykologi ved Universitet i Oslo i 1985, spesialist i klinisk psykologi fra 1990. Har arbeidet både i voksenpsykiatri, blant annet i fengselsvesenet, men flere år i ungdomspsykiatrien, da både poliklinisk og i avdeling. Har de siste 20 årene drevet selvstendig praksis med driftsavtale med Helse Sør- Øst, i kollegialt kontorfellesskap i Lillestrøm. Har blant annet skrevet artikkelen: «Psykoterapi med ungdom, terapeutiske og profesjonelle utfordringer», i Tidsskrift for Norsk Psykologforening, vol. 10, 2009.

Diagnose fattig – om å ha et levekårsperspektiv i møte med ungdom med alvorlig atferdsproblematikk.

KHARIM LEKHAL, spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi

INGVILD STJERNEN TISLØV, spesialist i klinisk samfunnspsykologi

Psykologstudiet fester denne sannheten i oss fra første dag: dere skal ikke redde klientene, men lære dem å leve med ubehaget. Det er ikke hvordan du har det, men hvordan du tar det. Men hva når hvordan du har det faktisk er viktigst? Nytt det med kognitiv terapi når klienten ikke har mat på bordet? Skal vi behandle barn og ungdom for psykiske lidelser når foreldrene hverken har fast bosted, arbeid eller nettverk? Og hva må til for å skape en allianse med tolvåringen på full fart inn i en kriminell løpebane der han tjener penger til hele familien sin? Hva om diagnosen er fattigdom?

De siste årene har sammenhengen mellom levekår og psykisk helse fått økt oppmerksomhet, også blant norske psykologer. Sosial ulikhet, vedvarende lavinntekt og levekårsutfordringer er etablert som potente risikofaktorer for psykisk uhelse, i takt med samfunnsutviklingen og nyere nasjonal og internasjonal forskning. Det vi ikke vet er hvordan vi skal forholde oss til denne problemstillingen i praksis. Og om vi skal gjøre det.

Dette blir en samtale om hvorfor ungdom fra fattige familier har økt risiko for å havne i utenfor-skap og trøbbel, hvilken rolle skam og skyld spiller i et av våre siste tabu, og hvordan et multi-systemisk og levekårsorientert perspektiv kan bidra til å øke livssjansene for disse barna.

Om foredragsholderne

Kharim Lekhal er spesialist i klinisk psykologi med fordypning i barne og ungdomspsykologi. Han har vært leder for det evidensbaserte tiltaket Treatment Foster Care Oregon (TFCO) i over 10 år, har jobbet flere år i psykisk helsevern for barn og unge, og var en av Oslos første bydelspsykologer i bydel Grorud.

Ingvild Stjernen Tisløv er spesialist i klinisk samfunnspsykologi og har jobbet i det statlige barne- vernet siden 2011. Hun er ansatt i Bufetat som fagkonsulent og nasjonal implementeringsstøtte for Multisystemisk terapi (MST), sitter i fagutvalget for barne- og ungdomspsykologi og er kursleder på spesialistutdanningen i samfunn- og allmennpsykologi.

Hvordan skader rasisme og diskriminering den enkelte? Rapport fra en klinikers hverdag.

Min erfaring fra klinikk forteller meg at klienters opplevelser med å bli utsatt for rasisme og diskriminering ikke sjelden kan gå under radaren, kan underkommuniseres eller helt utebli fra dialogen mellom pasient og terapeut i terapirommet, mellom pasient og terapeut. Kanskje er det først langt ut i en terapi at dette kommer opp, eller kanskje det aldri blir adressert. Jeg vil i mitt foredrag forsøke å belyse noe om hvilke samfunnsmessige grunner, og hvilke dynamikker mellom terapeut og pasient som kan ligge bak dette. Videre vil jeg snakke om hvordan opplevd rasisme slår inn i psyken hos den enkelte, og hvilken skade den gjør. Jeg vil i hovedsak bygge på mitt arbeid som psykoterapeut med papirløse pasienter.

Om foredragsholder

KARL ELDAR EVANG: Psykolog og psykoanalytiker med avtalepraksis i Oslo. Har tidligere blant annet jobbet på Enhet for spiseforstyrrelser, på Gaustad sykehus i Oslo. Har jobbet mye frivillig med papirløse pasienter i regi av Helse-senter for papirløse migranter, i Oslo. Sitter i styret i Antirasistisk Senter og er medlem av menneskerettighetsutvalget i Norsk Psykologforening. Skriver fast i Klassekampen om psykologirelaterte temaer.

SYMPOSIUM – SAMMENDRAG

TORS DAG 3. SEPTEMBER KL 1430 – 1530

SYMPOSIUM 1A: Torturert og rehabilitert? Erfaringer og mulige tilnærminger i psykologisk arbeid med mennesker som har vært utsatt for tortur.

Tortur er ett av de groveste bruddene på menneskerettigheter som finnes, forbudet mot tortur er absolutt og det internasjonale arbeidet mot tortur er omfattende og inkluderer også fokus på torturens konsekvenser og nødvendigheten av hjelp. Tortur vil i de fleste tilfeller føre til store og sammensatte skader og utfordringer som påvirker fysiske, psykiske, sosiale, velferdsmessige og juridiske forhold. FNs torturkonvensjon (1984) artikkel 14 slår fast torturutsattes rett til «så fullstendig rehabilitering som mulig». Følgende etter tortur preger ikke bare den torturerte, men også deres pårørende. Et familieperspektiv er derfor viktig i behandling- og rehabiliteringstilbud til personer med torturskader. I dette symposiet setter vi søkelyset på behandling og rehabilitering for mennesker med fluktbakgrunn som har vært utsatt for tortur, i en norsk sammenheng, vårt mål er å belyse følgende:

- Hva mener vi med rehabilitering og hvilke rettigheter har torturutsatte til rehabilitering?
- Hva vet vi om rehabiliteringstilbud til torturutsatte og hvilke erfaringer har profesjonelle hjelpere fra dette arbeidet?
- Hvordan kan det norske helsevesenet bidra til et helhetlige tilbud?
- Hva vil være en god rehabiliteringsmodell for mennesker som har vært utsatt for tortur?

Vi ønsker å få til en god samtale rundt disse temaene basert både på klinisk praksis og flyktingers erfaringer i eksil.

Om symposieleder og bidragsytere

Nora Sveaass, spesialist i klinisk psykologi, professor emerita ved Universitetet i Oslo. Har i mange år arbeidet med flyktinger og særlig torturutsatte, både i klinikk og forskning. Engasjert i menneskerettighetsarbeid både nasjonalt og internasjonalt. Nylig med på utgivelse av Human Rights Education for Psychologists (Routledge) og Research Handbook on Torture. Legal and medical perspectives on prohibition and prevention (Edgar Elgar).

Moa Nyamwathi Lønning er senioranalytiker i Norges Røde Kors. Hun har en Ph.d. i sosialt arbeid, en master i flyktingstudier og bachelor i afrikanske diasporastudier. Moa er hovedforfatter av Røde Kors-rapporten Torturert og glemte? Identifisering og rehabilitering av torturutsatte i Norge.

Shima Harati er journalist utdannet med bakgrunn fra Iran, Begge foreldrene kom til Norge som flyktinger. Shima er selv født i Norge og har utvist stor interesse for flyktingers situasjon i Norge, med særlig fokus på dem flyktet etter aktivt politisk arbeid, oftest forbundet med stor risiko.

SYMPOSIUM 1B: «De skjønner ikke hva vi snakker om». Om å bli sett, hørt og tatt på alvor.

Symposiet tar for seg betydningen av å lære seg å lytte etter nye ting, ta inn kunnskap som refererer til nye sider ved virkeligheta, og våge seg utenfor egne kulturelt forankrede faglige sannheter – når klientens tilværelse og erfaringer ikke samsvarer med disse.

Temaet belyses med forskningsresultater, brukerperspektivet og kliniske erfaringer. Forskningsprosjektet «Reindriftas hverdag» viser hvordan utenforskap og usynliggjøring preger møtet mellom reindriftssamisk befolkning og omverdenen, og påfører reindriftssamisk befolkning vedvarende psykososiale belastninger.

Tilliten til samfunnets velferds- og hjelpetjenester, inklusive helsetjenestene, henger sammen med erfaringer og forventninger til mulighetene for å bli tatt på alvor, og til å få hjelp og anvisninger som er forenelige med egen virkelighet, kulturelt og praktisk.

Kommunikasjon er et viktig psykologisk arbeidsredskap, og kommunikasjonsfellesskapet med klienten forutsetter at psykologens oppmerksomhet og de vurderinger som styrer valget av intervensjoner harmonerer med klientens livsverden.

Om symposieleder og bidragsyttere

Snefrid Møllersen er psykologspesialist og dr. psychol. Hun har jobbet i Finnmark siden 1976, de siste 14 åra ved Sámi klinihkka som kliniker og forsker. Hennes forskningstema har vært helse-tjeneste og behandling for samiske pasienter, og psykososiale leve- og arbeidskår for samisk reindriftsbefolkning. Hun er opptatt av etiske problemstillinger knyttet til helsearbeid og forskning som involverer urbefolkninger.

Elin Magga er reindriftsutøver fra Bugøyfjord i Finnmark. Hun er siidaandelsinnehaver i reinbeitedistrikt 4/5 B Cizášnjarga / Sállan. Reinbeitedistriktet omfatter 4 siidaandeler, og til sammen er det 25 personer fra storfamilien som deltar mer eller mindre i reindriftsarbeidet. Hun jobber selv både på kontor og deltid i reindrifta, mens hennes ektefelle jobber full tid med reindrift. Familiens to barn går i videregående skole og deltar i reindrifta på deltid.

Elisabeth Gerhardsen er spesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi med over tretti års klinisk erfaring. Hun har jobbet for Samisk nasjonal kompetansetjeneste for psykisk helsevern og rus siden 2000, ved BUP, VPP, ungdomspsykiatrisk avdeling og i det nasjonale teamet. Hun har bred erfaring fra møter med ulike deler av samisk befolkning, og de lokale, kulturelle, historiske og religiøse variasjoner.

Symposium 1C: Frihetsberøvelse og bruk av tvang overfor mennesker i utsatte situasjoner

Psykologer jobber mange steder der mennesker kan fratras friheten eller utsettes for tvang. Slike situasjoner setter mennesker i en særlig sårbar situasjon, og kan utfordre og krenke menneskerettighetene. Dette også når frihetsberøvelse og tvang utøves for å hjelpe eller behandle mennesker.

Sivilombudsmannens forebyggingsenhet besøker alle steder der staten kan frata friheten til innbyggere i befolkningen. Dette er steder som fengsler, ulike typer institusjoner, boliger og sykehus. Enhetens innsyn og rapportering skal bidra til forebygging av krenkelser på disse stedene. I dette symposiet gir Jannicke Godø en innføring i de viktigste funnene fra disse besøkene, med et særlig fokus på hva psykologer kan og bør være spesielt oppmerksomme på i sin yrkesutøvelse.

Forandringsfabrikkens proffer er viktige samarbeidspartnere for forebyggingsenhetens arbeid, og vil gi en presentasjon av hva de opplever som viktigst og hvordan de kan bruke forebyggingsenhetens arbeid.

Lovisenberg sykehus har i mange år gått foran med sitt arbeid med å redusere bruk av tvangsmidler ved innleggelser i psykisk helsevern. To erfaringskonsulenter fra Lovisenberg Diakonale sykehus sitt prosjekt «Åpen dør» vil fortelle om erfaringer fra arbeidet for å redusere bruk av tvang ved sine sengeposter.

Om symposieleder og bidragsyttere

Jannicke Godø er utdannet psykolog fra Universitetet i Oslo i 2006. Hun har jobbet i Sivilombudsmannens forebyggingsenhet siden januar 2017.

Forandringsfabrikken (FF) er en stiftelse og et kunnskapssenter som jobber for å forbedre skole og hjelpesystemene for barn. FF jobber ut fra ideen om at alle barn (opptil 18 år) har viktig kunnskap om systemene de er i. FF henter inn kunnskap fra mange barn i undersøkelser, dette oppsummeres som kunnskap fra barn. Målet er at barn opplever skole og hjelpesystemer som trygge og nyttige. Barn som deltar i undersøkelsene inviteres med som proffer, for å formidle den oppsummerte kunnskapen til fagfolk, studenter, politikere og byråkrater. Rundt 450 unge er aktive som proffer på skole, psykisk helsetjenester, barnevern, politi og rettssikkerhet.

Gudrun Breistøl og **Monika Nordhus** er erfaringskonsulenter fra Lovisenberg Diakonale Sykehus, i prosjektet Åpen Dør. Prosjektet har som mål å redusere bruk av tvang i akutt psykisk helsevern ved å gi pasientene økt frihet. Ved åpen dør prioriteres pasientens frihet og selvbestemmelse. Bevegelsesfrihet synliggjøres ved at døren for inn- og utgang til avdelingen som hovedregel ikke er låst. Åpen dør har til hensikt å bygge tillit til helsetjenesten og motvirke stigmaet om at akutt psykisk helsevern er synonymt med å være innestengt.

SYMPOSIUM 1D: Kjønnsmangfold og kjønnsinkongruens i terapirommet

De siste ti årene har flere ungdommer blitt henvist til behandling for kjønnsinkongruens. På samme tid har det på flere måter blitt større rom for å snakke om kjønnsidentitetsutfordringer i samfunnet. Jessen har intervjuet ungdommer som nylig hadde blitt henvist til behandling for kjønnsinkongruens om deres opplevelse av egne vansker i hverdagen. Som en del av behandlingen skal de ta stilling til medisinsk behandling og veien videre. Prosjektet har lagt vekt på at ungdomstiden generelt er en krevende tid, med utforskning og usikkerhet, og hvordan dette påvirker deres valg for fremtiden. Funnene tyder på at selv om mange har behov for medisinsk behandling, så er kjønnsinkongruens en utfordring som også berører psykiske aspekter ved tilværelsen. I symposiet legger Jessen frem de viktigste funnene fra prosjektet og hvordan vi kan forstå kjønnsinkongruens fra et psykologisk perspektiv. I tillegg blir det fokusert på hvordan psykologer kan møte disse ungdommene på en åpen og respektfull måte, men uten å gi skreddersydde løsninger på hvordan de kan håndtere kjønnsinkongruens i hverdagen. Det blir også representasjon fra brukere, og ulike terapeutiske perspektiv blir lagt frem.

Om symposieleder og bidragsytere

Reidar Schei Jessen, psykolog, psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo. Var stipendiat ved Oslo universitetssykehus i perioden 2018 – 2021. Hans doktorgradsprosjekt handlet om subjektive opplevelser av kjønnsinkongruens blant ungdom som hadde blitt henvist til behandling ved Nasjonal behandlingstjeneste for kjønnsinkongruens.

Symposium 1E: Jobbfokusert behandling av psykiske lidelser: Hva, hvordan & hvorfor?

Norge har et av verdens høyeste sykefravær, hvorav mer enn 20% av langtidsfraværet skyldes psykiske lidelser. Likevel er jobbfokusert behandling et relativt nytt fenomen i psykologien. Arbeid og helse har tidligere eksistert som separate fenomener i ulike etater og tjenester, men har i de senere år blitt forsøkt integrert gjennom modeller som *jobbfokusert terapi ved depresjon og angstlidelser*. Forskning har vist at slike modeller gir betydelig bedre resultater, både form av økt tilbakeføring til arbeidslivet og i form av bedre livskvalitet hos den enkelte pasient. I dette symposiet vil vi gi en oversikt over den nyeste forskningen på dette området, både internasjonalt og nasjonalt, samt dele erfaringer fra praksisfeltet om hvordan man jobber på denne måten i praksis. Innledernes perspektiver knyttes til Psykologforeningens arbeid med hovedsatsingsområdet (2019-2022): Arbeid og utdanning – inkluderingsarenaer og påvirkningsfaktorer.

Om symposieleder og bidragsytere

Silje Endresen Reme er utdannet psykolog og PhD ved Universitetet i Bergen. Hun har jobbet to år som postdoktor ved Harvard University og tre år som forskningsleder ved Uni Research Helse. Hun jobber nå som professor i helsepsykologi ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo, og som psykologspesialist ved Avdeling for smertebehandling, Oslo universitetssykehus. Sentrale temaer i forskningen hennes inkluderer arbeid og helse, sykefravær, arbeidsrehabilitering og kronisk smerte. Hun har også ledet flere nasjonale multisenterstudier av jobbfokusert behandling for ulike målgrupper.

Ragne Gunnarsdatter Hole Gjengedal er psykologspesialist og enhetsleder ved Poliklinikken Raskere tilbake på Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen, Diakonhjemmet sykehus. Hun forsker på effekten av korttidsterapi med jobbfokus for pasienter med depresjon og angst. Hennes sentrale forskningsinteresse er psykoterapi, forholdet mellom psykisk helse og arbeid, mobbing, sykefravær, resiliens, mestringstillit og livskvalitet.

Kim Edgar Karlsen er fagsjef i Norsk psykologforening. Han har tidligere arbeidet som psykologspesialist og leder ved Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen, Diakonhjemmet sykehus, med ansvar for blant annet Poliklinikken raskere tilbake (jobbfokusert psykoterapi) og Individuell jobbstøtte (IPS).

FREDAG 4. SEPTEMBER KL 1300 – 1400

SYMPOSIUM 2A: «Åpen dør policy» i akutt psykisk helsevern – prinsipper og praksis fra Lovisenberg

I dette symposiet legger vi frem noen prinsipper fra, og erfaringer med, klinisk arbeid fra Lovisenberg åpen dør policy (ÅDP) – et rammeverk for å navigere i juridiske, etiske, og kliniske/behandlingsrelaterte føringer som er nødvendige for å ivareta og behandle akuttinnlagte pasienter i psykisk helsevern. «Policy» inkluderer bevissthet om roller, verdier og prioriteringer for både behandlere, pasienter, samarbeidsparter og pårørende.

Med basis i åpen dør policy (ÅDP) inviterer bidragsyterne til presentasjon av erfaringer med ÅDP og refleksjon over dilemmaer med pasienter innlagt på akutt døgnpost, for eksempel:

- Hvordan kan medvirkning i egen behandling gjennomføres når brukeren ikke uttrykker behov for behandling?
- Hvordan kan vi ivareta brukernes helse og sikkerhet, og uten å bruke tvang?
- Hvordan kan pasienter gis et godt og omsorgsfullt behandlingstilbud, uten at det reduserer evnen til å håndtere livet utenfor sykehus?
- Hvordan skal vi forholde oss til at tiltak for noen få pasienter kan ha negative følger for andre pasienter?

Om symposieleder og bidragsytere

Nikolaj Kunøe, Lovisenberg diakonale sykehus, Klinikk for psykisk helsevern

Tonje Østvold Byhre, Lovisenberg diakonale sykehus, Klinikk for psykisk helsevern

Per Anders Nymo Engelstad, Lovisenberg diakonale sykehus, Klinikk for psykisk helsevern

Nikolaj Kunøe er forsker (PhD) og psykologspesialist innen rus og avhengighet. Han er i dag prosjektleder for Lovisenberg åpen dør policy, et forsknings- og innovasjonsprosjekt for å forebygge og redusere unødig tvang i akutt psykisk helsevern.

Tonje Østvold Byhre er psykologspesialist med lang erfaring fra psykologisk arbeid innen psykisk helsevern for voksne i spesialisthelsetjenesten. Hun arbeider i dag på en av to poster som har hatt åpen dør policy som arbeidsmåte siden januar 2021.

Per Anders Nymo Engelstad er konstituert psykologspesialist ved Lovisenberg diakonale sykehus, klinikk for psykisk helsevern.

SYMPOSIUM 2B: Hvordan få til gode tolkete samtaler? Utfordringer og dilemmaer i terapeutiske samtaler

Jeg har tre hovedhensikter med dette symposiet om samarbeid med tolk i terapeutiske samtaler.

Den første hensikten er at psykologer skal forstå *hvorfor* det er viktig å bruke kvalifiserte tolker. Det er både fagetiske, juridiske og økonomiske grunner til at psykologer skal samarbeide med tolk i møte med pasienter der partene ikke forstår hverandre.

Den andre hensikten er at psykologer skal kjenne seg tryggere på *hvordan* man arbeider med tolk. Dette skjer gjennom kjennskap til både tolkereglene og en samarbeidsmodell for tolk og «tolkebruker», der psykologen er tolkebrukeren.

Den tredje hensikten er å gi praktiske tips til hvordan man kan *løse dilemmaer* som oppstår i psykologfaglige samtaler med tolk.

Om symposieleder og bidragsyttere

Kirsti MacDonald Jareg er psykolog, og har blant annet arbeidet innen feltet flyktning- og innvandrerhelse. Hun er forfatter av boken *Tolk og tolkebruker. To sider av samme sak* (Jareg, K. & Pettersen, Z., Fagbokforlaget 2006). Hennes siste bidrag i tolkefeltet er et kapittel om tolkebruk i boken «Kultur og kontekst i praktisk psykologarbeid» (Gyldendal, 2020).

SYMPOSIUM 2C: Fagetiske problemstillinger

Fagetisk råd (FER) mottar jevnlig henvendelser fra psykologer om ulike fagetiske dilemma. Hvordan de fagetiske prinsippene skal forstås og benyttes, kan særlig bli et utfordrende spørsmål når psykologen trer inn på ukjente arenaer og i nye roller. Hvordan forholder vi oss for eksempel til at kamera blir med inn i terapirommet, og terapi ikke bare blir hjelp, men også underholdning og opplysning for publikum? Er dette mulig innenfor god og forsvarlig fagetisk praksis, og er de etiske prinsippene for nordiske psykologer (EPNP) hjelpsomme for oss psykologer når vi trer inn i slike nye roller? Hvordan forholder fagetikken seg til andre gyldige prinsipp eller lovverk?

Symposiet gir en kort innføring i EPNP og Fagetisk råds arbeid. Det legges til rette for drøfting av fagetiske problemstillinger i grupper og plenum, gjennom eksempler og case som tar utgangspunkt i henvendelser og saker til FER.

Har du en fagetisk problemstilling du ønsker å drøfte? Benytt anledningen til felles refleksjon med kolleger.

Om symposieleder og bidragsyttere

Maria Løvvik Norheim, leder for Fagetisk råd. Psykologspesialist klinisk barn og unge. Maria har bakgrunn fra psykologfaglig arbeid med barn og ungdom i kommunal- og spesialisthelsetjenesten. Arbeider nå som prosjektleder ved avdeling for kunnskapsutvikling i Bergen kommune i Etat for barn og familie.

Mette Garmannslund, nestleder for Fagetisk råd. Psykologspesialist klinisk barn og unge, med videreutdanning i familierapi og barnesakkyndig arbeid. Mette har bakgrunn fra psykologfaglig arbeid med barn, unge, omsorgspersoner og par i PPT, BUP og familievernet. Hun har i dag privatpraksis ved Institutt for psykologisk rådgivning i Bergen.

SYMPOSIUM 2D: My favourite mistake – om rasisme i og utenfor terapirommet

Mange mennesker med minoritetsbakgrunn opplever rasisme og diskriminering i hverdagen sin. I dag vet vi at dette kan bidra til psykisk uhelse i denne delen av den norske befolkningen. Det finnes mange måter å bli diskriminert på – men rasisme er det særlig vanskelig å snakke om. Symposiet skal gi innblikk i og forståelse av temaet rasisme. Dette skal skje ved hjelp av både teori og kliniske eksempler fra foredragsholderenes egen praksis. Symposiet skal styrke psykologers oppmerksomhet på klienters erfaringer med rasisme og terapeuters eget (ubevisste) bidrag i dette. Det vil formidles kunnskap om hvordan løse problemer som kan oppstå mellom terapeut og klient pga rasisme. Dessuten vil vi gi en innføring i begrepet «racial trauma», inkludert ideer for behandling.

Symposiet tar utgangspunkt i et kasus som bidragsyter 2 er del i. Problemstillingene i kasuset blir utdypet i en mer teoretisk økt av bidragsyter 1, som ikke bare har teoretisk kunnskap, men også levd erfaring med rasisme.

Vi håper å kunne skape et rom hvor man kan se på egne «blind spots» uten å måtte skamme seg over dem.

Om symposieleder og bidragsytere

Forening for interkulturell psykologi

Forening for interkulturell psykologi (FIP) har bestått siden 2007 som en interesseforening under NPF. Foreningen jobber for å utvide det psykologiske perspektivet i temaer som berører mangfold, diskriminering og makt.

Juliane Monstad er psykologspesialist i klinisk voksenpsykologi. Hun har i mange år jobbet ved DPS Groruddalen med et stort mangfold av pasienter. Hun jobber for tiden på ungdomsseksjonen på Nic Waals institutt. Juliane har vært styremedlem i FIP siden 2016.

Winnie Nyheim-Jomisko er psykologspesialist og har jobbet de siste seks årene i Asker kommune som kommunepsykolog og på DPS Groruddalen før dette. Hun jobber spesielt med flyktninger og mennesker med krysskulturell bakgrunn. Hun har nylig blitt ansatt på Regionalt ressursenter for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging Øst (RVTSØst). Winnie driver også privat praksis hvor hun har spesialisert seg på å hjelpe mennesker med krysskulturell bakgrunn og med problemstillinger knyttet til erfaringer med rasisme.

Jessica Harnischfeger er psykologspesialist i psykoterapi og ansatt på RVTSØst. Hun har jobbet med flyktninger, migranter, krysskultur og traume i mange år på DPS, i barnevern og på familievernkontor. Jessica er dessuten opptatt av fagpolitisk arbeid og stolt leder for Forening for interkulturell psykologi. Hun driver også privat praksis.

SYMPOSIUM 2E: H-WORK: Intervensjoner for å fremme mental helse på flere nivåer i organisasjonen – fra behovsanalyse til konkrete tiltak

Forskning viser at en fjerdedel av EUs yrkesaktive befolkning kommer til å oppleve mentale helseproblemer i løpet av sin levetid. Stress, depresjon og angst er blant hovedårsakene til sykefravær hos europeiske arbeidstakere. Forskning har vist positive effekter av forskjellige intervensjonsstrategier for arbeidsrelatert stresshåndtering, men vi har ikke nok kunnskap om suksessfaktorer for implementering av slike tiltak.

H-WORK er et prosjekt med mål om å effektivt fremme mental helse og gi anbefalinger og retningslinjer for hvordan ulike interessenter (eks. arbeidstakere, psykologer, ledere, bedriftshelsetjenester og politiske beslutningstakere) kan fremme mental helse. Dette gjøres gjennom å designe kartleggings- og intervensjonsverktøy på individ-, gruppe-, leder- og organisasjonsnivå (IGLO) som implementeres og valideres. Kartleggingsverktøyet i H-WORK skal identifisere behov for tiltak for fremming av mental helse i organisasjonene. Prosjektet har et helhetlig fokus på mental helse hvor krav og ressurser påvirker både motivasjons- og helsereduserende prosesser (JD-R). Medvirkning og bottom-up-prosesser er et sentralt prinsipp i kartleggings- og implementeringsfasen. Ut ifra behovsanalysen blir det implementert tiltak på flere nivåer (IGLO) i organisasjonen samtidig.

I symposiet vil vi presentere verktøyene vi har utviklet for behovsanalyse for tiltak på mental helse på arbeidsplassen. Vi vil vise hvordan vi går fra behovsanalyse til utvikling av konkrete tiltak både for å bevare og fremme mental helse. Vi vil basert på forskning vise suksessfaktorer for god implementering og evaluering av tiltak for mental helse på arbeidsplassen.

Om symposieleder og bidragsyttere

Marit Christensen er førsteamanuensis i arbeids- og organisasjonspsykologi ved Institutt for psykologi ved NTNU. Hun har doktorgrad i arbeidshelsepsykologi. Marit har ledet flere større internasjonale forskningsprosjekt: Nordisk prosjekt på positive faktorer i arbeidslivet, ARK, som er et helhetlig kartleggings- og implementeringsprogram for å fremme arbeidsmiljø i universitetssektoren i Norge, og for tiden leder hun en arbeidspakke i H2020-prosjektet H-WORK.

Karoline Grødal er forsker ved NTNU tilknyttet prosjektet «H-WORK- Multilevel Interventions to Promote Mental Health in SMEs and Public Workplaces». Hun har MSc i arbeids- og organisasjonspsykologi og ph.d. i helsevitenskap. Doktorgraden handlet om arbeidsrelatert well-being blant ansatte i sykehjem, og blant hennes interesser er arbeidshelsepsykologi, helsefremming, sykenærvær og psykososialt arbeidsmiljø.

Siw Tone Innstrand er professor i arbeidshelsepsykologi ved Institutt for psykologi ved NTNU og leder for Senter for helsefremmende forskning. Hun har en doktorgrad fra NTNU på interaksjonen mellom arbeid og familie. Hun forsker på, og har vært med på å utvikle ARK. Hun leder en arbeidspakke på EU-prosjektet «H-WORK - Multilevel Interventions to Promote Mental Health in SMEs and Public Workplaces». Hun har i tillegg ledet et samarbeidsprosjekt med UC-Berkeley på «healthy workplaces».

NORSK
PSYKOLOG
FORENING